

Intelektuālā īpašuma līgumu regulējuma modernizācija Latvijas Republikas Civillikumā

Modernisation of Regulation for Intellectual Property Contracts in the Civil Law of the Republic of Latvia

Dr. iur. **Vadims Mantrovs**

Latvijas Universitātes

Ekonomikas un vadības fakultātes pasniedzējs,
zvērīnāts advokāts, Kopienas un Latvijas patentpilnvarotais
ar specializāciju preču zīmēs

E-pasts: vadims@rozenfelds.lv, tālrunis: 67034527

Līgumi, kuri attiecas uz intelektuālā īpašuma objektiem, un šo līgumu tiesiskais regulējums ir aktuāls kā no teorētiskā, tā no praktiskā viedokļa. Tai pašā laikā Latvijas intelektuālā īpašuma līgumu regulējumam tiesību literatūrā pievērsta neliela uzmanība gan no sistēmiskā viedokļa, gan no šī regulējuma pilnveidošanas viedokļa. Pašreizējais Latvijas intelektuālā īpašuma līgumu regulējums izkaisīts pa atsevišķiem *sui generis* likumiem, kas katrs attiecas uz atsevišķiem intelektuālā īpašuma objektiem, šo līgumu regulējumam attiecībā uz dažādiem intelektuālā īpašuma objektiem esot savstarpēji atšķirīgam un nepilnīgam. Šo iemeslu dēļ rakstā aplūkots Latvijas intelektuālā īpašuma līgumu regulējums un ierosināti priekšlikumi šī regulējuma modernizācijai, to ietverot *Latvijas Republikas Civillikumā*.

Atslēgvārdi: intelektuālā īpašuma objekti, līgumi, licences līgums, nodošanas līgums, saistību tiesības.

Satura rādītājs

<i>I. Līgumu raksturojums intelektuālā īpašuma sistēmā</i>	115
<i>II. Pašreizējā Latvijas regulējuma raksturojums</i>	117
<i>III. Citu Eiropas valstu pieredze</i>	120
<i>Kopsavilkums</i>	121
<i>Izmantoto avotu saraksts</i>	122
<i>Atsauces</i>	123
<i>Summary</i>	128

I. Līgumu raksturojums intelektuālā īpašuma sistēmā

Kopš pagājušā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem intelektuālā īpašuma¹ nozīme Latvijā ir ievērojami pieaugusi gan sakarā ar Latvijas pievienošanos Pasaules Tirdzniecības organizācijai (PTO) 1999. gada 10. februārī, gan Eiropas Savienībai (ES) 2004. gada 1. maijā. Šis secinājums pamatots ar to, ka intelektuālā īpašuma regulējumam ir viena no galvenajām lomām PTO un *acquis communautaire* ietvaros (*TRIPS līguma* preambulas 2. punkta c) apakšpunkts; *Direktīvas 48/2004/EEK par*

*intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu*² preambulas 1. punkts un 3. punkts). Līdz ar to Latvijai, esot pilntiesīgai PTO un ES dalībvalstij, ir pienākums nodrošināt efektīvu intelektuālā īpašuma aizsardzības regulējumu.

Intelektuālā īpašuma jomā līgumu tiesiskai reglamentācijai ir būtiska nozīme, ņemot vērā to, ka intelektuālā īpašuma tiesību īpašnieks no tam piederošā intelektuālā īpašuma tiesībām labumu var iegūt vienā no trijiem veidiem: ne vien to (1) komerciāli izmantojot pašam vai (2) atsavinot,³ bet arī (3) piešķirot tā izmantošanas tiesības trešajai personai. Intelektuālais īpašums tādēļ aizsargā ideju un informācijas izmantošanu, kam ir komerciāla nozīme,⁴ ar nosacījumu, ka šīs idejas un informācija ir izteiktas materializētā formā. Kā pamatoti norādīts literatūrā attiecībā uz preču zīmēm, ko varētu attiecināt arī uz pārējiem intelektuālā īpašuma objektiem, intelektuālā īpašuma objektus var pirkt un pārdot, iznomāt un īrēt; ja šie objekti ir vērtīgi, tie var tikt iekļāti vai izmantoti kā nodrošinājums⁵. Tādēļ nepārsteidz tiesību literatūrā paustais trāpīgais viedoklis, ka intelektuālais īpašums kļuvis par mūsu laiku valūtu⁶. Tomēr jāņem vērā, ka intelektuālā īpašuma līgumu nozīme intelektuālā īpašuma aizsardzības nodrošināšanai izpaužas atšķirīgi attiecībā uz dažādiem intelektuālā īpašuma objektiem⁷ (šīs atšķirības atklātas nākamajā nodaļā).

Atbilstoši vispārīgam principam atsavināmas ir mantiskās tiesības uz intelektuālā īpašuma objektiem,⁸ izslēdzot personisko tiesību (autora personiskās tiesības, dizainera personīgās tiesības, izgudrotāja personīgās tiesības, selekcionāra personīgās tiesības) atsavināšanu. Šajā jautājumā atspoguļojas krasā atšķirība starp rūpnieciskā īpašuma objektiem un autortiesībām. Autortiesību gadījumā, kā pilnīgi pamatoti norādījis prof. Jānis Rozenfelds, „nodošanas priekšmets var būt vienīgi autora mantiskās tiesības, turpretim autora personiskās tiesības tiek uzskatītas par neatsavināmām” atšķirībā no rūpnieciskā īpašuma objektiem, kur „šādi ierobežojumi nepastāv”⁹. Jāņem vērā, ka atsevišķi intelektuālā īpašuma objekti vispār nav atsavināmi kā ģeogrāfiskās izcelsmes norādes vai tiesības uz aizsardzību pret negodīgu konkurenci. Tāpēc neprecīzi būtu norādīt, ka „likumi neparedz ierobežojumus to mantisko tiesību atsavināšanā, kas izriet no intelektuālā īpašuma objektiem”¹⁰. Iepriekš raksturoto iemeslu dēļ var pilnībā pievienoties tiesību literatūrā izdarītajam secinājumam, ka ne visas tiesības uz intelektuālā īpašuma objektu var nodot citām personām¹¹.

Atkarībā no tā, vai tiesības uz intelektuālo īpašuma objektu tiek nodotas „citai personai īpašumā vai lietošanā uz laiku”¹², respektīvi, piešķirot intelektuālā īpašuma objekta izmantošanas tiesības uz zināmu laiku, nenododot šo objektu īpašumā, intelektuālā īpašuma tiesību sfērā tiek izšķirts nodošanas līgums¹³ un licences līgums. Nodošanas līguma puses ir tiesību īpašnieks un tiesību ieguvējs, bet licences līguma – licenciārs, proti, tiesību uz attiecīgo intelektuālā īpašuma objektu īpašnieks, kas piešķir izmantošanas tiesības uz šo objektu, un licenciāts, proti, persona, kas saņem izmantošanas tiesības uz attiecīgo objektu atbilstoši noslēgtā licences līguma noteikumiem.

Attiecīgā intelektuālā īpašuma objekta nodošana īpašumā vai licencēšana var attiekties uz konkrēto objektu pilnībā vai tā daļā, piemēram, ja konkrētā preču zīme reģistrēta uz vairākām precēm vai pakalpojumiem (preču vai pakalpojumu klasēm), preču zīmi var nodot uz daļu no reģistrētajām precēm vai pakalpojumiem; vai, piemēram, autora mantisko tiesību nodošanas vai izmantošanas tiesību gadījumā var nodot nevis visas autoram piederošās mantiskās tiesības, bet gan noteiktas mantiskās tiesības. Ņemot vērā to, ka intelektuālā īpašuma objekta nodošana notiek neatgriezeniski un ar to atšķiras no licencēšanas, nevar pievienoties viedoklim, ka licences līgums nozīmē daļēju tiesību nodošanu,¹⁴ jo licences līguma priekšmets ir izmantošanas tiesību piešķiršana, nevis intelektuālā īpašuma objekta nodošana¹⁵.

II. Pašreizējā Latvijas regulējuma raksturojums

Latvijas Republikas Civillikums (Civillikums) neparedz regulējumu nedz nodošanas līgumam,¹⁶ nedz licences līgumam,¹⁷ neskaitot vispārējo tiesisku darījumu regulējumu¹⁸. Tomēr nodošanas līgums un licences līgums pēc atsevišķām pazīmēm ir līdzīgs vairākiem *Civillikuma Saistību tiesību daļā* regulētajiem līgumiem.

Tā nodošanas līgums satur pirkuma līguma pazīmes, pamatoti norādot, ka „nodošanas līgumu pēc tā būtības zināmā mērā var pielīdzināt pirkuma līgumam”¹⁹. Tomēr nodošanas līgums un pirkuma līgums ir atšķirīgi pēc to satura, jo intelektuālā īpašuma objekta atsavināšana izpaužas nevis tādējādi, ka ieguvējam tiek „atdots” pats intelektuālā īpašuma objekts, bet gan tiesības uz objektu²⁰.

Savukārt licences līgums satur nomas vai īres līguma pazīmes,²¹ jo katrs no šiem līgumiem attiecas uz attiecīgā objekta izmantošanu par zināmu maksu bez šī priekšmeta pārejas citas personas īpašumā, kaut gan viedoklis par šādu līdzību starp licences līgumu un nomas (īres) līgumu literatūrā kritizēts²². *Civillikuma* normas tomēr pieļauj tiesību nomu, jo saskaņā ar *Civillikuma* 2113. pantu par nomas līguma priekšmetu (vai precīzāk – nomas līguma objektu²³) var būt arī tiesības. Šāda norma tādā zināmā mērā tuvina licences līgumu tiesību noma, kas paredzēta *Civillikumā*.

Tas, ka licences līgums un nodošanas līgums nav regulēti *Civillikumā*, izskaidrojams ne tikai ar to, ka no intelektuālā īpašuma objektiem izrietošās tiesības pakļautas īpašiem noteikumiem, kas regulē šo tiesību iegūšanu un izbeigšanos, saturu un pastāvēšanas ilgumu,²⁴ un šie īpašie noteikumi iekļauti speciālajos likumos par intelektuālā īpašuma objektiem. *Civillikuma* pamatā esošā konceptuālā pieeja, kas bija novērojama jau saistībā ar tā priekšteča – *Vietējo Civillikumu kopojuma (VCK)* – regulējuma attīstības tendencēm, pamatojās uz tā saukto specifisko līgumu regulējuma izslēgšanu no *Civillikuma*, un to nosacīti varētu dēvēt par centrālās faktoru. Tāpēc *Civillikuma* autori izvairījušies *Civillikumā* paredzēt speciālo līgumu regulējumu, tos pakļaujot atsevišķo *sui generis* likumu regulējumam. Tā *Civillikums* nav pārņēmis VCK sākotnējā tekstā ietvertu, bet vēlāk no VCK izsvītrotu autora līgumu regulējumu un nav pārņēmis apdrošināšanas līgumu regulējumu, ko savukārt paredzēja VCK.

Sui generis intelektuālā īpašuma likumi²⁵ satur atsevišķus nodošanas līguma un licences līguma regulējuma aspektus attiecībā uz atsevišķiem intelektuālā īpašuma objektiem, proti, preču zīmēm, patentiem, dizainparaugiem, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijām, augu šķirņiem, autortiesībām un blakustiesībām, attiecīgi likumā *Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm*²⁶ (*Preču zīmju likums*), *Patentu likumā*,²⁷ *Dizainparaugu likumā*,²⁸ *Pusvadītāju topogrāfiju aizsardzības likumā*,²⁹ *Augu šķirņu aizsardzības likumā*,³⁰ *Autortiesību likumā*.³¹

Šo likumu regulējums attiecībā uz abiem šiem līgumiem satur triju veidu normas. Pirmkārt, normas, kas regulē jautājumus, kuri saistīti ar Patentu valdes darbībām, ierakstot attiecīgajos reģistros ziņas saistībā ar šo līgumu noslēgšanu³². Otrkārt, šo līgumu regulējumu no saistību tiesiskā viedokļa. Treškārt, šo līgumu spēku attiecībā pret trešajām personām tiesiskajās procedūrās, kurās var tikt iesaistīti konkrētie intelektuālā īpašuma objekti. Kā redzams no tālākā šī regulējuma izklāsta, tieši saistību tiesiskie jautājumi šajos likumos regulēti vismazāk.

Tālākajā šīs nodaļas tekstā aplūkots katrs no minētajiem intelektuālā īpašuma objektiem atsevišķi.

1. Preču zīmes

Preču zīmju likums regulē preču zīmes (preču zīmes pieteikuma) nodošanas līgumu (šī likuma 25. pants) un preču zīmes licences līgumu (šī likuma 26. pants).

Saskaņā ar *Preču zīmju likuma* 25. panta pirmo daļu personai ir tiesības nodot preču zīmi citai personai pilnībā vai kādā daļā, bet nodošanas līgums stājas spēkā ar brīdi, kad ziņas par to publicētas Latvijas Republikas Patentu valdes (Patentu valdes) oficiālajā izdevumā (25. panta piektā daļa). Līdz ar to, pat ja trešajai personai iesniegts nodošanas līgums, bet ziņas par tā noslēgšanu vēl nav publicētas, trešajai personai šāds līgums nav saistošs.

Šī panta sestā daļa paredz, ka nodošanas līgumu var atzīt par spēkā neesošu, ja preču zīmes īpašnieka maiņa izraisa vai var izraisīt patērētāju maldinājumu par to preču vai pakalpojumu īpašībām, ar kuriem zīme tiek lietota vai to paredzēts lietot. Saskaņā ar šo normu prasību Rīgas apgabaltiesā par preču zīmes nodošanas līguma atzīšanu par spēkā neesošu šajā normā paredzētajos gadījumos var celt jebkura persona³³. Strīdi par preču zīmes nodošanas līguma atzīšanu par spēkā neesošu, pamatojoties uz patērētāju maldinājuma izraisīšanu, ir izskatīti Latvijas tiesās³⁴.

Savukārt *Preču zīmju likuma* 26. panta pirmā daļa paredz licences līguma legāldefinīciju, proti, preču zīmes īpašniekam ir tiesības ar licences līgumu nodot citai personai savas preču zīmes izmantošanas tiesības attiecībā uz vienu precī, vairākām vai visām precēm, vienu pakalpojumu, vairākiem vai visiem pakalpojumiem, kuriem zīme ir reģistrēta. Tiek izšķirta izņēmuma licence, proti, licenciārs saglabā tiesības izmantot preču zīmi tiktāl, ciktāl šīs tiesības nav pārgājušas licenciātam, un vienkārša licence, kad šāds ierobežojums licenciāram nepastāv (minētā likuma 26. panta pirmā, otrā un trešā daļas). Licenciātam ir tiesības izsniegt apakšlicenci (sublicenci), ja licences līgumā nav noteikts citādi (šī likuma 26. panta piektā daļa).

Minētā likuma 26. panta septītā daļa paredz nodošanas līgumam līdzīgu regulējumu attiecībā uz licences līguma atzīšanu par spēkā neesošu, bet šī panta ceturrtā daļa noteic, ka preču zīmes īpašnieks var izmantot izņēmuma tiesības pret licenciātu, ja tas pārkāpj licences līgumu šajā normā norādītajos veidos.

Šī likuma 26. panta sestā daļa noteic, ka ziņas par licences līgumu var ierakstīt valsts preču zīmju reģistrā, taču *expressis verbis* nenosaka, kāds tiesiskais spēks ir šādi reģistrācijai. Georgijs Poļakovs paudis viedokli, ka licences līguma reģistrācijas neesamība neietekmē licences līgumu pret trešajām personām,³⁵ taču vienlaikus paudis pretēju uzskatu³⁶. Tomēr jāsecina, ka atšķirībā no preču zīmes nodošanas līguma licences līgums ir spēkā attiecībā pret trešajām personām neatkarīgi no tā, vai ziņas par to ierakstītas reģistrā (26. panta sestā, astotās un devītās daļas), tai pašā laikā šādu ziņu ierakstīšanai ir praktiska nozīme³⁷.

Neatrisināts jautājums gan attiecībā uz nodošanas līgumu, gan licences līgumu ir par to, vai par šo līgumu būtisko sastāvdaļu atzīstama atlīdzība, ko likums vispār neregulē un nepiemin līgumu legāldefinīcijās (minētā likuma 25. panta pirmā daļa, 26. panta pirmā daļa; citētas iepriekš). Neskatoties uz šo likuma trūkumu, atlīdzība jāuztver par abu šo līgumu būtisku sastāvdaļu, jo šo līgumu būtība, kā raksturots šī raksta I nodaļā, ir intelektuālā īpašuma objektu komerciāla izmantošana, kura nav iedomājama bez atlīdzības kā šo līgumu būtiskās sastāvdaļas. Tādējādi tiktu novērsta situācija, ka jebkuru no šiem līgumiem varētu it kā noslēgt vispār bez atlīdzības, šādā gadījumā abus šos līgumus neattaisnojami pārvēršot par dāvinājuma paveidiem³⁸.

2. Patenti

Patentu likums izšķir patenta un patenta pieteikuma nodošanas līgumu (*Patentu likuma* 51. pants) un licences līgumu (*Patentu likuma* 52. pants), paredzot īpašus noteikumus atklātajai licencei un piespiedu licencei (*Patentu likuma* 53.–54. pants). *Patentu likums* neparedz nodošanas līguma un licences līguma regulējumu,

izņemot noteikumu, ka šie līgumi iegūst spēku pret trešajām personām pēc to reģistrācijas Patentu valdē.

3. Dizainparaugi (dizaini)

Dizainparaugu likuma VI nodaļa (41.–44. pants) regulē dizainparauga izmantošanas tiesības, izšķirot dizainparauga nodošanu, licences līgumu un atklāto licenci. Paredzot īpašuma tiesību uz dizainparauga nodošanu citai personai kopā ar uzņēmumu vai tā daļu, kas izmanto šo dizainparaugu, vai neatkarīgi no tā (*Dizainparaugu likuma* 42. panta pirmā daļa), *Dizainparaugu likums* neparedz dizainparauga nodošanas līguma regulējumu, savukārt licences līguma regulējums satur vienīgi atsevišķus licences līguma aspektus, proti, paredz licences līguma definīciju un sublicences izsniegšanas priekšnoteikumus (minētā likuma 43. pants).

4. Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijas

Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju aizsardzības likums neparedz nodošanas līguma un licences līguma regulējumu,³⁹ norādot uz citiem likumiem, proti, saskaņā ar šī likuma 11. panta ceturto daļu uz jebkuru topogrāfiju attiecināmi *Patentu likuma* noteikumi par licencēm, licences līgumiem un citiem darījumiem, kas ir saistīti ar izņēmuma tiesībām, turklāt *Patentu likuma* noteikumus daļēji atkārto *Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju aizsardzības likuma* 20. panta otrā daļa.

5. Augu šķirnes

Līdzīgi kā iepriekš minēto rūpnieciskā īpašuma objektu gadījumā arī augu šķirņu gadījumā tiek izšķirts nodošanas līgums (*Augu šķirņu aizsardzības likuma* 27. pants) un licences līgums (šī likuma 28. pants), licences līgumu un licenci regulējot arī tālākos šī likuma pantos.

Nodošanas līgums regulēts minimāli, paredzot pilnīgu un daļēju nodošanu (minētā likuma 27. panta pirmā daļa) un paredzot rakstisku formu un reģistrāciju kā nodošanas līguma būtiskas sastāvdaļas (minētā likuma 27. panta otrā daļa).

Licences līgums regulēts detalizētāk, 28. panta pirmajai daļai paredzot to, ka selekcionāra tiesību īpašnieks savas tiesības izmantot aizsargāto šķirni par ienākumu avotu ir tiesīgs nodot citai personai uz savstarpējas vienošanās pamata, un izšķirot triju licenču veidus: vienkāršu licences līgumu, izņēmuma licences līgumu vai brīvās licences izsludināšanu. Papildus tiek izšķirts arī ceturtais licences veids kā piespiedu licence (minētā likuma 32. pants).

6. Autortiesības un blakus tiesības

Autortiesību likuma VII nodaļa regulē autora darba izmantošanas tiesības, izšķirot licenci un licences līgumu,⁴⁰ kā arī darba nomu, kas attiecas uz darba izmantošanas tiesību iznomāšanu (*Autortiesību likuma* 46. pants). Licences līguma regulējums ietverts *Autortiesību likuma* 40., 41., 43.–45. pantā.

Kā ticis norādīts iepriekš, licences līgums un licence autortiesību un blakus tiesību gadījumā atšķiras no iepriekš minētajiem rūpnieciskā īpašuma objektiem ar to, ka tā limitēta vienīgi ar autora mantiskajām tiesībām.

Atbilstoši *Autortiesību likuma* 41. panta pirmās daļas noteikumiem licences līgums ir līgums, ar kuru viena puse – autortiesību subjekts – dod atļauju otrai pusei – darba izmantotājam – izmantot darbu un nosaka darba izmantošanas veidu, vienojoties par izmantošanas noteikumiem, atlīdzības lielumu, tās izmaksāšanas kārtību un termiņu. Kā redzams no šiem noteikumiem, atšķirībā no iepriekš minētajiem rūpnieciskā īpašuma objektiem autortiesību gadījumā atlīdzība paredzēta kā

viena no licences līguma būtiskajām sastāvdaļām, ko apstiprina šī panta trešā daļa, nosakot to, ka gadījumā, ja atlīdzība nav noteikta līgumā, to nosaka tiesa.

Tai pašā laikā atlīdzība kā būtiska sastāvdaļa atšķir licences līgumu no licences, jo pēdējās gadījumā atlīdzība var nebūt pielīgta: licence ir atļauja izmantot attiecīgo darbu tādā veidā un ar tādiem noteikumiem, kādi norādīti licencē (*Autortiesību likuma* 42. panta pirmā daļa). Likums regulē trīs licences veidus: vienkārša licence, izņēmuma licence un vispārēja licence (pēdējo izsniedz autoru mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācija, piešķirot tiesības izmantot visu to autoru darbus, kurus pārstāv šī organizācija). Otra atšķirība starp licenci un licences līgumu ir tā, ka licence izsniedzama vienīgi rakstveidā, taču rakstveida forma nav licences līguma būtiska sastāvdaļa, izņemot likumā paredzētos četrus licences līguma veidus (sk. *Autortiesību likuma* 43. pantu).

7. Citu objektu regulējums

Lai gan Latvijas likumi neparedz licences līguma un nodošanas līguma regulējumu attiecībā uz atsevišķiem citiem intelektuālā īpašuma objektiem, kā, piemēram, domēnvārdiem un zinātību (*know-how* – angļu val.), tomēr nebūtu pamata uzskatīt, ka šie līgumi nav slēdzami arī attiecībā uz šiem objektiem. Tomēr šo līgumu noteikumi būs pilnībā atkarīgi no pašām šo līgumu pusēm, jo likums, izņemot *Civillikuma* vispārīgos darījumu noteikumus, nekādus pieturas punktus šo objektu nodošanā vai licencēšanā neparedz.

8. Secinājumi par līgumu regulējumu *sui generis* likumos

Licences līguma un nodošanas līguma regulējums Latvijā intelektuālā īpašuma likumos ir sadrumstalots un tiek regulēts katram intelektuālā īpašuma objektam atsevišķi, turklāt šo līgumu regulējums šajos speciālajos likumos ir nepilnīgs un fragmentārs. Šajā sakarā juridiskajā literatūrā pamatoti norādīts uz to, ka rūpnieciskā īpašuma vai, plašāk runājot, intelektuālā īpašuma nodošana Latvijas tiesībās ir „reglamentēta vismazāk un lielākoties tikai vispārīgos vilcienos”,⁴¹ turklāt „Latvijas rūpnieciskā īpašuma aizsardzības likumi ietver minimālas prasības par licences līguma noslēgšanu un licences līgumattiecību regulēšanu”⁴².

Nemot vērā to, ka intelektuālā īpašuma līgumiem ir saistību tiesisks raksturs,⁴³ mērķtiecīgi būtu intelektuālā īpašuma regulējumu vienkopus ietvert *Civillikuma* Saistību tiesību daļā, ko apstiprina arī tas, ka ES dalībvalstu jaunākie kodeksi tendēti uz intelektuālā īpašuma reglamentāciju.

III. Citu Eiropas valstu pieredze

Jau iepriekšējā gadsimta vidū Nīderlandes profesors Eduards Maurics Meijerss (*Eduard Maurits Meijers*) izteica viedokli kodificēt Nīderlandes intelektuālā īpašuma regulējumu *Nīderlandes Civillikumā*,⁴⁴ un Nīderlandē joprojām tiek strādāts pie šī regulējuma kodifikācijas⁴⁵. ES dalībvalstu pieeja intelektuālā īpašuma regulējuma jautājumos un šī regulējuma ietveršanā šo valstu civillikumos (civilkodeksos) ir atšķirīga. Turklāt atsevišķās ES dalībvalstīs nepastāv civiltiesību kodifikācijas kā, piemēram, Lielbritānijā, kurā turklāt ne visi intelektuālā īpašuma objekti regulēti likumos, jo komercnoslēpuma aizsardzība regulēta vienīgi tiesu praksē;⁴⁶ Dānijā;⁴⁷ Somijā un Zviedrijā, lai gan pēdējās divās valstīs ir identisks likums, kas regulē līgumu tiesības⁴⁸.

ES dalībvalstīs, kurās pastāv civiltiesību kodifikācijas, var izšķirt divas atšķirīgas pieejas intelektuālā īpašuma un no tā izrietošo līgumu regulējumam. Pirmajai pieejai

ir raksturīgs tas, ka intelektuālā īpašuma līgumu regulējums nav kodificēts vienkopus, piemēram, civillikumā (civilkodeksā) vai intelektuālā īpašuma kodeksā, bet gan ietverts *sui generis* likumos attiecībā uz katru intelektuālā īpašuma objektu atsevišķi. Savukārt otrajai pieejai raksturīgs tas, ka intelektuālā īpašuma līgumi kodificēti vienkopus, bet nav izkaisīti speciālajos likumos.

Pirmo pieeju izmanto, piemēram, Vācija, Lietuva un Čehija.

Lai gan *Vācijas Civillikumā*⁴⁹ atsevišķi netiek regulēti intelektuālā īpašuma līgumi, tomēr atsevišķas *Vācijas Civillikuma* normas, attiecas arī uz intelektuālā īpašuma tiesību regulējumu⁵⁰. Piemēram, intelektuālā īpašuma tiesības kā absolūtās tiesības tiek aizsargātas saskaņā ar *Vācijas Civillikuma* 823. panta pirmo daļu,⁵¹ savukārt saskaņā ar *Vācijas Civillikuma* 453. panta pirmo daļu pirkuma līguma noteikumi attiecīgi tiek piemēroti tiesību pirkumam,⁵² kas tādējādi aptver arī nodošanas līgumu.

Šī pieeja raksturīga arī Lietuvai, kas *Lietuvas Civilkodeksā* paredz vispārīgu intelektuālā īpašuma regulējumu, piemēram, definē intelektuālā īpašuma objektus kā civiltiesisko attiecību objektus,⁵³ piemērojamo likumu intelektuālā īpašuma līgumiem,⁵⁴ tiesību pirkumu–pārdevumu,⁵⁵ tai pašā laikā licences līgums regulēts speciālajos likumos, piemēram, attiecībā uz preču zīmēm – *Preču zīmju likumā*⁵⁶.

Citu valstu civillikumi (civilkodeksi) savukārt ietver atsauci uz to, ka intelektuālā īpašuma tiesības tiek regulētas speciālajos likumos, piemēram, *Čehijas Civilkodekss* nepārprotami norāda uz to, ka šajā kodifikācijā šie jautājumi netiek regulēti⁵⁷.

Otro pieeju izmanto tādas valstis kā Igaunija, Polija, Francija, Itālija, Krievija un Baltkrievija.

Igaunijā licences līgums regulēts 2001. gada 26. septembra *Saistību tiesību likuma* atsevišķā apakšnodaļā,⁵⁸ tai pašā laikā speciālajos likumos saglabājot licences un preču zīmes nodošanas regulējumu, kā, piemēram, attiecībā uz preču zīmēm *Igaunijas Preču zīmju likumā*⁵⁹. Savukārt Itālijā intelektuālā īpašuma tiesības un no tām izrietošie līgumi regulēti 1942. gada 16. oktobra *Itālijas Civilkodeksa*⁶⁰ 5. grāmatas 7. sadaļas 3. nodaļā un 8. sadaļā (2569.–2594. pants), vienlaikus paredzot to, ka atsevišķu intelektuālā īpašuma objektu regulējums ietverts speciālajos likumos.

Atsevišķās valstīs – Polijā un Francijā – intelektuālā īpašuma regulējums kodificēts atsevišķos kodeksos. Tā 1804. gada *Francijas Civilkodeksā* nav ietverts intelektuālā īpašuma regulējums,⁶¹ kas saistīts ar to, ka intelektuālā īpašuma regulējums tiek uztverts kā atsevišķa īpašuma kategorija,⁶² tādēļ intelektuālā īpašuma regulējums ievietots *Intelektuālā īpašuma kodeksā*⁶³. Savukārt *Polijas Rūpnieciskā īpašuma kodeksā*⁶⁴ kodificēti⁶⁵ rūpniecisko īpašumu regulējošie normatīvie akti⁶⁶.

Savukārt Krievijā no 2008. gada 1. janvāra spēkā stājusies *Krievijas Civilkodeksa*⁶⁷ 4. daļa, kas regulē intelektuālo īpašumu un ar to saistītos līgumus. Baltkrievija savā civiltiesību kodifikācijā *Baltkrievijas Civilkodeksā*⁶⁸ paredzējusi intelektuālā īpašuma regulējumu pēc līdzīgiem principiem kā *Krievijas Civilkodeksā*.

Kopsavilkums

Intelektuālā īpašuma līgumu regulējums Latvijā ir fragmentārs un izkaisīts dažādos likumos, tādēļ *Civillikuma Saistību tiesību daļu* nepieciešams papildināt ar 21. nodaļu, kuras nosaukums būtu „Līgumi, kas izriet no intelektuālā īpašuma tiesībām” un kuru iedalītu divās apakšnodaļās: pirmā apakšnodaļa attiektos uz intelektuālā īpašuma objekta nodošanas līgumu,⁶⁹ bet otrā – uz intelektuālā īpašuma objekta licences līgumu⁷⁰. Tādējādi šis ierosinājums neizjauktu pašreizējo *Civillikuma Saistību tiesību daļā* ietvertu līgumu klasifikāciju un vienkopus paredzētu intelektuālā īpašuma līgumu regulējumu.

Izmantoto avotu saraksts

Literatūra

1. *Balodis, K.* Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
2. *Grudulis, M.* Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006.
3. *Gulbis, R.* Datorprogrammu licencēšanas tiesiskie aspekti. *Jurista vārds*, Nr. 1, 2009, 6. janvāris.
4. *Grūtups, A., Kalniņš, E.* Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
5. *Mantrovs, V.* Rūpnieciskā īpašuma lietu izskatīšana Latvijā: aktuālie problēmjautājumi un plānotās reformas. Grām.: Aktuālas tiesību realizācijas problēmas: Latvijas Universitātes 69. konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011.
6. *Petrovičs, S.* Komentārs par Civillikuma 2113. pantu. Grām.: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans īpašums, 1998.
7. *Rozenfelds, J.* Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008.
8. *Torgāns, K.* Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.
9. *Beier, F.-K.* The Concept of Industrial Property Law and Its Historical Basis. In: *Beier, F.-K., Fikentscher, W., Schricker, G.* German Industrial Property, Copyright and Antitrust Laws. Third Revised and Enlarged Edition. Legal texts with Introduction. Weinheim: VCH, 1996.
10. *Bell, A.* Commercial law. In: *Bell, A., Bell, J., Byron, S., Freedland, M., Hargreaves, S., Whittaker, S.* Principles of French Law. Oxford: Oxford University Press, 1998.
11. *Cornish, W.* Intellectual property. In: English private law. Ed. by Peter Birks. Vol. I. Oxford: Oxford University Press, 2000.
12. *Cornish, W. R.* Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights. Fourth Edition. London: Sweet & Maxwell, 1999.
13. *Dannemann, G., Lorenz, W., Markesinis, S.* Law of contracts and restitution: A comparative introduction. Vol. 1. Oxford: Clarendon Press, 1997.
14. *Hartkamp, A. S.* Civil Code Revision in the Netherlands. In: *Haanappel, P., Mackaay, E., Warendorff, H., Thomas, R.* Netherlands Business legislation. Kluwer Law International, 2001.
15. Introduction to Polish law. Ed. Stanislaw Frankowski; in cooperation with Adam Bodnar. Hague: Kluwer Law International, 2005.
16. *Iversen, B., Wegener, M.* Intellectual property rights. In: *Iversen, B., Norgaard, J., Orgaard, N., Wegener, M.* Danish Business law. Transl. in English by Hanne Gron. Copenhagen: DJOF publ., 1998.
17. *Phillips, J.* Trade Mark Law. A Practical Anatomy. New York: Oxford University Press Inc.
18. *Phillips, J., Firth, A.* Introduction to Intellectual property law. Fourth edition. Butterworths Lexis Nexis, 2001.
19. *Sisula-Tulokas, L.* European Harmonisation of Civil Law from a Nordic Perspective. Pieejams: http://www.juridica.ee/get_doc.php?id=1009 [sk. 15.05.2010.].
20. *Tsoutsanis, A.* The Codification of Intellectual Property Law: the Legacy of E. M. Meijers and Recent trends in Europe. Pieejams: <http://www.boek9.nl/getobject.php?id=4131> [sk. 15.05.2010.].
21. *Wegener, M.* Danish Business law. Transl. in English by Hanne Gron. Copenhagen: DJOF publ., 1998.

Normatīvie akti

1. Marakešas līguma par Pasaules Tirdzniecības organizācijas izveidošanu 1C pielikums „Līgums par ar tirdzniecību saistītām intelektuālā īpašuma tiesībām” [TRIPS līgums]: LR starptautiskais līgums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 388/389, 1998, 30. decembris.
2. Parīzes konvencija par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību: LR starptautiskais līgums [Parīzes konvencija]. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 54, 2003, 8. aprīlis.
3. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu. *Oficiālais Vēstnesis*, Īpašais izdevums 2004, 17/02. sēj., 32.–39. lpp.
4. Autortiesību likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 148/150, 2000, 27. aprīlis.
5. Dizainparaugu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 183, 2004, 17. novembris.
6. Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 216, 1999, 1. jūlijs.
7. Patentu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 34, 2007, 27. februāris.
8. Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju aizsardzības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 84/85, 1998, 31. marts.

9. Act of the Czech Republic No. 40/1964 Sb. Civil Code [Čehijas Civilkodekss]. Pieejams: <http://mu-jweb.cz/www/vaske/obcan1.htm> [sk. 03.06.2011.].
10. Civil Code of the Republic of Lithuania [Lietuvas Civilkodekss]. Pieejams: <http://d.scribd.com/docs/1f4b82egan5qfun516xm.pdf> [sk. 03.06.2011.].
11. Industrial Property Law [Polijas Rūpnieciskā īpašuma likums]. Pieejams: http://www.uprp.pl/Formularze/ustawa2000_gb.doc [sk. 03.06.2011.].
12. Italian Civil Code [Itālijas Civilkodekss]. The Italian Civil Code and Complementary Legislation. New York: Oceana, 2008.
13. Law of Obligations Act; RT I 2002, 53, 336 [Igaunijas Saistību tiesību likums]. Pieejams: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022> [sk. 23.05.2010.].
14. Law On Trade Marks of 10 October 2000 No. VIII-1981 [Lietuvas Preču zīmju likums]. Pieejams: http://www.vpb.gov.lt/docs/20090601_4.pdf [sk. 23.06.2010.].
15. Trade Marks Act; RT I 2002, 49, 308 [Igaunijas Preču zīmju likums]. Pieejams: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022> [sk. 23.05.2010.].
16. Trade Marks Act 1994, 1994 CHAPTER 26 [Lielbritānijas Preču zīmju likums]. Pieejams: http://www.opsi.gov.uk/RevisedStatutes/Acts/ukpga/1994/cukpga_19940026_en_1 [sk. 11.05.2011.].
17. Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 24. Juli 2010 (BGBl. I S. 977) geändert worden ist [Vācijas Civillikums]. Pieejams: <http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf> [sk. 23.05.2010.].
18. Гражданский кодекс Республики Беларусь от 07 декабря 1998 г. № 218-3 [Baltkrievijas Civilkodekss]. Pieejams: http://www.belgospatent.org.by/russian/docs/Zakonodat/Grazdanski_kodex_218-z.doc [sk. 03.06.2011.].
19. Гражданский кодекс Российской Федерации [Krievijas Civilkodekss]. Pieejams: <http://www.consultant.ru/popular/> [sk. 03.06.2011.].
20. Гражданское уложение Германии. Deutsches Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz. Пер. с нем. 2-е изд., доп. Москва: Волтерс Клувер, 2006.
21. Французский гражданский кодекс [Francijas Civilkodekss]. Grām.: Французский гражданский кодекс. Пер. с французского. Санкт-Петербург: изд-во „Юридический центр Пресс”, 2004.

Tiesu prakses materiāli

1. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2011. gada 27. aprīļa spriedums civillietā Nr. SKC-131/2011. Pieejams: www.at.gov.lv [sk. 06.06.2011.].
2. LR Augstākās tiesas Senāta spriedums civillietā Nr. SKC-0200-06. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 210.–214. lpp.
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2010. gada 24. maija lēmums lietā Nr. PAC-1716. Npublicēts.
4. Jean Christian Perfumes Ltd & Anor v Thakrar (t/a Brand Distributor or Brand Distributors Ltd) [2011] EWHC 1383 (Ch) (27 May 2011), paras 4–5.

Atsauces

- ¹ Termins „intelektuālais īpašums” lietots *TRIPS līguma* 1. panta otrās daļas izpratnē, savukārt termins „rūpnieciskais īpašums” – atbilstoši *Parīzes konvencijas* 1. panta otrajā daļā ietvertajai definīcijai, saprotot to visplašākā nozīmē (sk. *Mantrovs, V.* Rūpnieciskā īpašuma lietu izskatīšana Latvijā: aktuālie problēmjautājumi un plānotās reformas. Grām.: Aktuālas tiesību realizācijas problēmas: Latvijas Universitātes 69. konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 38. lpp.).
- ² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu. *Oficiālais Vēstnesis*, Īpašais izdevums 2004, 17/02. sēj., 32./39. lpp.
- ³ *Rozenfelds, J.* Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 9. lpp.; *Phillips, J., Firth, A.* Introduction to Intellectual property law. Fourth edition. Butterworths Lexis Nexis, 2001, p. 7.
- ⁴ *Cornish, W. R.* Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights. Fourth Edition. London: Sweet & Maxwell, 1999, p. 6.
- ⁵ *Phillips, J.* Trade Mark Law. A Practical Anatomy. New York: Oxford University Press Inc., p. 514; līdzīgi viedokļi pausti arī Latvijas tiesību doktrīnā (*Grudulis, M.* Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 178. lpp.; *Rozenfelds, J.* Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 108. lpp.).

- ⁶ Phillips, J., Firth, A. Introduction to Intellectual property law. Fourth edition. Butterworths Lexis Nexis, 2001, p. 6
- ⁷ Ibid., p. 19.
- ⁸ Balodis, K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 116. lpp.
- ⁹ Rozenfelds, J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 20. lpp.
- ¹⁰ Turpat, 21. lpp.
- ¹¹ Turpat.
- ¹² Turpat, 209. lpp. Taisnības labad jāatzīmē, ka šis viedoklis norādīts attiecībā uz preču zīmēm, tomēr šī raksta autors to attiecinājis uz visiem intelektuālā īpašuma objektiem.
- ¹³ Māris Grudulis paudis viedokli, ka nepareizi lietot terminu „nodošana” bezķermenisku lietu gadījumā, jo „tiesību nodošana kā tāda nenotiek”, bet šī termina vietā lietojams termins „cesība”, kas šī autora ieskatā šāda lietojuma gadījumā „netiek lietots Latvijas Civillikuma izpratnē” (Grudulis, M. Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 181.–182. lpp.). Šim viedoklim tomēr nevar pievienoties, jo saskaņā ar Latvijas tiesībām cesijas priekšmets ir vienīgi prasījumi (Civillikuma 1798. pants), nevis visas bezķermeniskas lietas, piemēram, tiesības.
- ¹⁴ Poļakovs, G. Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības. Rīga: Turība, 2001, 59., 280. lpp.
- ¹⁵ Sal. Poļakovs, G. Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības. Rīga: Turība, 2001, 59., 301. lpp.
- ¹⁶ Kaut gan Civillikuma 2002. pants neizslēdz intelektuālā īpašuma objekta pirkumu, paredzot pirkuma līguma leģāldefinīcijā „par norunātas naudas summas samaksu atdot zināmu [...] tiesību”, tomēr pirkuma līguma noteikumu piemērošana intelektuālā īpašuma objekta gadījumā ir diskutabla, ņemot vērā to, ka intelektuālā īpašuma objekta nodošana vispār nav iespējama tieši bezķermeniskuma dēļ (Torgāns, K. Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 15. lpp.). Šo iemeslu dēļ kritiski vērtējams juridiskajā literatūrā paustais viedoklis, ka uz nodošanas līgumu „nevar attiecināt visas CL [Civillikuma – autora piezīme] normas par pirkuma līgumu, jo, izņemot CL 2002.–2005. p., tās lielākoties ir saistītas nevis ar tiesībām, bet gan ķermeniskām lietām” (Poļakovs, G. Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības. Rīga: Turība, 2001, 59., 281. lpp.).
- ¹⁷ Sal. Poļakovs, G. Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības. Rīga: Turība, 2001, 59., 301. lpp.
- ¹⁸ Tas, ka Civillikuma Saistību tiesību daļās vispārīgais darījumu regulējums attiecas arī uz intelektuālā īpašuma līgumiem, izskaidro to, ka Latvijas tiesu praksē līdztekus speciālo likumu normām tiek piemērotas arī Civillikuma normas. Tā, izskatot civillietu par preču zīmes nodošanas līguma tiesisko speku, kura jau pieminēta iepriekš, tiesa atzina preču zīmes nodošanas līgumu par spēkā neesošu, arī pamatojoties uz Civillikuma 1415. pantu (Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedums civillietā Nr. SKC-0200-06. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 210.–214. lpp.; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2011. gada 27. aprīļa spriedums civillietā Nr. SKC-131/2011. Pieejams: www.at.gov.lv [sk. 06.06.2011.]).
- ¹⁹ Poļakovs, G. Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības. Rīga: Turība, 2001, 293. lpp.
- ²⁰ Balodis, K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 115. lpp.
- ²¹ Grudulis, M. Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 181. lpp.; Rozenfelds, J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 108. lpp.; M. Gruduļa viedoklis atbalstīts arī literatūrā (sk. Gulbis, R. Datorprogrammu licencēšanas tiesiskie aspekti. *Jurista vārds*, Nr. 1, 2009, 6. janvāris).
- ²² Poļakovs, G. Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības. Rīga: Turība, 2001, 301. lpp.
- ²³ Sal. Petrovičs, S. Komentārs par Civillikuma 2113. pantu. Grām.: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans īpašums, 1998, 471. lpp.
- ²⁴ Grūtups, A., Kalniņš, E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 20. lpp.
- ²⁵ Bez šiem likumiem izdoti arī vairāki Ministru kabineta noteikumi, kas satur atsevišķu intelektuālā īpašuma objektu regulējumu, bet detalizētāk šajā rakstā netiek aplūkoti.
- ²⁶ Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 216, 1999, 1. jūlijs.
- ²⁷ Patentu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 34, 2007, 27. februāris.
- ²⁸ Dizainparaugu likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 183, 2004, 17. novembris.
- ²⁹ Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju aizsardzības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 84/85, 1998, 31. marts.
- ³⁰ Augu šķirņu aizsardzības likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 74, 2002, 17. maijs.
- ³¹ Autortiesību likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 148/150, 2000, 27. aprīlis.

- ³² Izņemot augu šķirnes, kuru reģistru uztur Valsts augu aizsardzības dienests (sk. *Augu šķirņu aizsardzības likuma* 12. pantu un tālākos pantus), un autortiesības, kuru reģistrācija vispār nav paredzēta (*Autortiesību likuma* 2. panta trešā daļa).
- ³³ Tā kā minētā norma noteic, ka Rīgas apgabaltiesas izņēmuma piekritība attiecas uz nodošanas līguma atzišanu par spēkā neesošu vienīgi šajā normā paredzētajos gadījumos, citu strīdu gadījumos saistībā ar nodošanas līgumu prasības ceļamas pēc vispārīgiem piekritības noteikumiem.
- ³⁴ Sk. 18. atsauci.
- ³⁵ *Polakovs, G.* Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības. Rīga: Turība, 2001, 293.–294. lpp.
- ³⁶ Turpat, 294. lpp.
- ³⁷ Ziņu ierakstīšana par licences līguma noslēgšanu iegūst praktisku nozīmi divu iemeslu dēļ. *Pirmkārt*, kā pierādījums par licences līguma noslēgšanas faktu. Atbilstoši likuma noteikumiem rakstveida forma nav licences līguma būtiska sastāvdaļa un puses ir tiesīgas to noslēgt arī mutvārdu formā atšķirībā, piemēram, no Lielbritānijas, kur licences līguma būtiska sastāvdaļa ir tā noslēgšana rakstveida formā (*Lielbritānijas Preču zīmju likuma* 28. panta otrā daļa), kas apstiprināts Lielbritānijas tiesu praksē (Jean Christian Perfumes Ltd & Anor v Thakrar (t/a Brand Distributor or Brand Distributors Ltd) [2011] EWHC 1383 (Ch) (27 May 2011), paras 4–5). Tomēr gadījumā, ja licenciāts izmanto kādu no likumā paredzētajām licenciāta tiesībām, piemēram, ar preču zīmes īpašnieka piekrišanu ceļ prasību tiesā par preču zīmes nelikumīgas izmantošanas pārtraukšanu, kas ceļama licenciāta vārdā (sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2010. gada 24. maija lēmumu lietā Nr. PAC-1716. Nepublicēts), vai iestājas šādā lietā, kuru uzsācis pats preču zīmes īpašnieks, prasot zaudējumu atlīdzību (*Preču zīmju likuma* 28. panta otrā daļa), licenciātam jāsniedz pierādījumi savam licenciāta statusam. Par šādu pierādījumu bez paša licences līguma kalpo izraksts no Valsts preču zīmju reģistra par licences līguma noslēgšanas faktu. *Otrkārt*, licences reģistrācija sargā licenciātu no licences zaudēšanas tajā gadījumā, ja preču zīmes īpašnieks (licenciārs) izlemj atteikties no licencētās preču zīmes (*Preču zīmju likuma* 30. pants). Šī panta trešā daļa paredz to, ka Patentu valde nedzēs preču zīmes reģistrāciju, ja par to reģistrā iekļautas ziņas par vienu spēkā esošu licences līgumu vai vairākiem spēkā esošiem licenču līgumiem un preču zīmes īpašnieka iesniegumam nav pievienota attiecīgo licenciātu rakstveida piekrišana zīmes reģistrācijas dzēšanai.
- ³⁸ Sal. ar nomas maksas regulējumu *Civillikumā* 2120. pantā.
- ³⁹ Izņemot *Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju aizsardzības likuma* 11. panta piekto daļu attiecībā uz piespiedu licenci un sesto daļu attiecībā uz darījumu reģistrācijas nepieciešamību Patentu valdē.
- ⁴⁰ Plašāk par licences un licences līguma atšķirībām *Autortiesību likumā* sk.: *Gulbis, R.* Datorprogrammu licencēšanas tiesiskie aspekti. *Jurista vārds*, Nr. 1, 2009, 6. janvāris; par licences veidiem pl. sk.: *Grudulis, M.* Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 181. lpp.
- ⁴¹ *Polakovs, G.* Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības. Rīga: Turība, 2001, 294. lpp.
- ⁴² Turpat, 298. lpp.
- ⁴³ Kā šajā sakarā norādījis prof. Frīdrihs Karls Baiers (*Friedrich-Karl Beier*), „rūpnieciskā īpašuma izmantošana nodošanas vai licencēšanas ceļā ir pakļauta līgumu tiesību noteikumiem” (*Beier, F.-K.* The Concept of Industrial Property Law and Its Historical Basis. In: *Beier, F.-K., Fikentscher, W., Schricker, G.* German Industrial Property, Copyright and Antitrust Laws. Third Revised and Enlarged Edition. Legal texts with Introduction. Weinheim: VCH, 1996, p. 1/A/4), kuri ietilpst saistību tiesībās.
- ⁴⁴ *Tsoutsanis, A.* The Codification of Intellectual Property Law: the Legacy of E.M. Meijers and Recent trends in Europe. Pieejams: <http://www.boek9.nl/getobject.php?id=4131> [sk. 15.05.2010.].
- ⁴⁵ *Hartkamp, A. S.* Civil Code Revision in the Netherlands. In: *Haanappel, P., Mackaay, E., Warendorf, H., Thomas, R.* Netherlands Business legislation. Kluwer Law International, 2001, p. 14–15.
- ⁴⁶ *Cornish, W.* Intellectual property. In: English private law. Ed. by Peter Birks. Vol. I. Oxford: Oxford University Press, 2000, p. 468.
- ⁴⁷ *Iversen, B., Wegener, M.* Intellectual property rights. In: *Iversen, B., Norgaard, J., Orgaard, N., Wegener, M.* Danish Business law. Transl. in English by Hanne Gron. Copenhagen: DJOF publ., 1998, p. 266.
- ⁴⁸ *Sisula-Tulokas, L.* European Harmonisation of Civil Law from a Nordic Perspective, p. 31. Pieejams: http://www.juridica.ee/get_doc.php?id=1009 [sk. 15.05.2010.].
- ⁴⁹ Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 24. Juli 2010 (BGBl. I S. 977) geändert worden ist [Vācijas Civillikums]. Pieejams: <http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf> [sk. 23.05.2010.]. *Vācijas Civillikuma* tulkojumam izmantots arī šis avots: Гражданское уложение Германии. Deutsches Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz. Пер. с нем. 2-е изд., доп. Москва: Волтерс Клувер, 2006.
- ⁵⁰ Sal. *Polakovs, G.* Rūpnieciskā īpašuma īpašnieka tiesības. Rīga: Turība, 2001, 59., 294. lpp.

- ⁵¹ *Beier, F.-K.* The Concept of Industrial Property Law and Its Historical Basis. In: *Beier, F.-K., Fikentscher, W., Schricker, G.* German Industrial Property, Copyright and Antitrust Laws. Third Revised and Enlarged Edition. Legal texts with Introduction. Weinheim: VCH, 1996, p. 1/A/4.
- ⁵² *Dannemann, G., Lorenz, W., Markesinis, S.* Law of contracts and restitution: A comparative introduction. Vol. 1. Oxford: Clarendon Press, 1997, p. 35.
- ⁵³ *Lietuvos Civilkodeksa* 1.97. pants, 1.111. pants, 1.112. pants, 1.1326. panta otrā daļa (Civil Code of the Republic of Lithuania [Lietuvos Civilkodekss]). Pieejams: <http://d.scribd.com/docs/1f4b82egan5qfun516xm.pdf> [sk. 03.06.2011.].
- ⁵⁴ *Lietuvos Civilkodeksa* 1.52. pants.
- ⁵⁵ *Lietuvos Civilkodeksa* 6.425.–6.427. pants.
- ⁵⁶ *Lietuvos Preču zīmju likuma* 44. pants (Law On Trade Marks of 10 October 2000 No. VIII-1981 [Lietuvos Preču zīmju likums]). Pieejams: http://www.vpb.gov.lt/docs/20090601_4.pdf [sk. 23.05.2010.].
- ⁵⁷ Saskaņā ar *Čehijas Civilkodeksa*, kas stājās spēkā 1964. gada 1. aprīlī, 1. panta trešo daļu tiesiskās attiecības, kas izriet no intelektuālās jaunrades darbības rezultātiem, regulētas speciālajos likumos (Act of the Czech Republic No. 40/1964 Sb. Civil Code [Čehijas Civilkodekss]). Pieejams: <http://mujweb.cz/www/vaske/obcan1.htm> [sk. 03.06.2011.].
- ⁵⁸ *Igaunijas Saistību tiesību likuma* 18. nodaļa (368.–374. pants) ar nosaukumu „Licences līgums” (Law of Obligations Act; RT I 2002, 53, 336 [Igaunijas Saistību tiesību likums]). Pieejams: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022> [sk. 23.05.2010.].
- ⁵⁹ *Igaunijas Preču zīmju likuma* 18. pants (Preču zīmju nodošana) un 21. pants (Licence) (Trade Marks Act; RT I 2002, 49, 308 [Igaunijas Preču zīmju likums]). Pieejams: <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/ava.asp?m=022> [sk. 23.05.2010.].
- ⁶⁰ Italian Civil Code [Itālijas Civilkodekss]. The Italian Civil Code and Complementary Legislation. New York: Oceana, 2008.
- ⁶¹ Французский гражданский кодекс [Francijas Civilkodekss]. Grām.: Французский гражданский кодекс. Пер. с французского. Санкт-Петербург: изд-во „Юридический центр Пресс”, 2004.
- ⁶² *Bell, A., Bell, J., Boyron, S.* Property law. In: *Bell, A., Bell, J., Byron, S., Freedland, M., Hargreaves, S., Whittaker, S.* Principles of French Law. Oxford: Oxford University Press, 1998, p. 280.
- ⁶³ Iepriekš šis regulējums atradās citos likumos, piemēram, pirms *Intelektuālā īpašuma kodeksa* pieņemšanas patenti tika regulēti komerckodeksā (*Bell, A.* Commercial law. In: *Bell, A., Bell, J., Byron, S., Freedland, M., Hargreaves, S., Whittaker, S.* Principles of French Law. Oxford: Oxford University Press, 1998, p. 436–437).
- ⁶⁴ Polijas 2000. gada 30. jūnija Rūpnieciskā īpašuma likums, kas stājās spēkā 2001. gada 21. maijā (Industrial Property Law [Polijas Rūpnieciskā īpašuma likums]). Pieejams: http://www.uprp.pl/Formularze/ustawa2000_gb.doc [sk. 03.06.2011.].
- ⁶⁵ Polijā pastāv atsevišķi normatīvi akti, kuri satur papildu regulējumu, turklāt ārpus *Rūpnieciskā īpašuma likuma* ir autortiesības, kuras regulē *Autortiesību un blakustiesību likums* (Introduction to Polish law. Ed. Stanislaw Frankowski; in cooperation with Adam Bodnar. Hague: Kluwer Law International, 2005, p. 305–307).
- ⁶⁶ Introduction to Polish law. Ed. Stanislaw Frankowski; in cooperation with Adam Bodnar. Hague: Kluwer Law International, 2005, p. 325–326.
- ⁶⁷ Гражданский кодекс Российской Федерации [Krievijas Civilkodekss]. Pieejams: <http://www.consultant.ru/popular/> [sk. 03.06.2011.].
- ⁶⁸ Гражданский кодекс Республики Беларусь от 07 декабря 1998 г. № 218-3 [Baltkrievijas Civilkodekss]. Pieejams: http://www.belgospatent.org.by/russian/docs/Zakonodat/Grazdanski_kodex_218-z.doc [sk. 03.06. 2011.].
- ⁶⁹ 2401. Nodošanas līguma jēdziens
Ar nodošanas līgumu viena puse (tiesību īpašnieks) nodod otrai pusei (tiesību ieguvējam) no intelektuālā īpašuma objekta izrietošās tiesības pilnībā vai daļā par zināmu maksu (nodošanas maksu).
2402. Nodošanas līguma spēkā esamība
(1) Lai nodošanas līgums stātos spēkā, ziņas par nodošanas līguma noslēgšanu piesakāmas reģistrācijai attiecīgajā reģistrā.
(2) Nodošanas līgums stājas spēkā ar dienu, kad ziņas par tā noslēgšanu publicētas Latvijas Republikas Patentu valdes oficiālajā izdevumā, izņemot selekcionāra tiesību nodošanu, kas stājas spēkā ar dienu, kad reģistrētas ziņas par selekcionāra tiesību nodošanu.
2403. Paziņojumi pušu starpā
Pēc nodošanas līguma spēkā stāšanās tiesību īpašniekam saprātīgā laikā jānodod tiesību ieguvējam visi dokumenti un jāsniedz visas ziņas attiecībā uz intelektuālā īpašuma objektu, kas ir nodošanas līguma objekts. Ja šis objekts nodots kādā tā daļā, tad dokumentu nodošanas un ziņu sniegšanas

pienākums attiecas uz daļu, kura nodota tiesību ieguvējam, ja vien līgumā nav paredzēts citādi vai ja tas neizriet no nodotā objekta rakstura.

2404. Tiesību nodošanas ierobežojumi

(1) Tiesību nodošana uz preču zīmi vai citu atšķirības zīmi nav pieļaujama, ja nodošanas rezultātā var rasties patērētāju maldināšana saistībā ar intelektuālo īpašuma objektu, kas ir nodošanas līguma objekts.

(2) Tiesību nodošana uz intelektuālā īpašuma objektu, kas ietver vai satur atsauci jebkādā veidā uz ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, ir iespējama vienīgi tādai personai, kurai ir tiesības izmantot šo norādi.

(3) Šajā pantā paredzēto ierobežojumu neievērošanas rezultātā pēc ieinteresēto personu prasības līgums tiek atzīts par spēkā neesošu.

2405. Nodotā līguma atzīšana par spēkā neesošu

(1) Nodotā līgums tiek atzīts par spēkā neesošu, ja līgumā paredzētā nodošanas maksa nav samaksāta gada laikā no līgumā norunātā termiņa vai, ja līgumā termiņš nav noteikts, gada laikā no līguma spēkā stāšanās dienas.

(2) Nodotā līgumu var atzīt par spēkā neesošu arī citos likumos paredzētajos gadījumos.

(3) Gadījumā, ja nodotā līgums atzīts par spēkā neesošu, tiesa desmit darba dienu laikā no tiesas nolēmuma spēkā stāšanās iesniedz tiesas nolēmuma norakstu attiecīgajai iestādei nepieciešamo izmaiņu veikšanai attiecīgajā reģistrā.

2406. Saistība ar citiem likumiem

(1) Papildus šajā apakšnodaļā ietvertajam regulējumam nodotā līguma īpatnības attiecībā uz atsevišķiem intelektuālā īpašuma objektiem var tikt paredzētas citos likumos.

(2) Ja citos likumos paredzēts atšķirīgs nodotā līguma regulējums, nekā noteikts šajā likumā, piemērojami šī likuma noteikumi.

⁷⁰ 2407. Licences līguma jēdziens

Ar licences līgumu viena puse (licenciārs) piešķir otrai pusei (licenciātam) intelektuālā īpašuma objekta izmantošanas tiesības šajā līgumā norunātajā apjomā un teritorijā par zināmu maksu (licences maksu).

2408. Licences līguma rakstiska forma

Licences līgums slēdzams rakstveidā.

2409. No licences līguma izrietošo tiesību izlietošanas priekšnoteikumi

(1) Likumā paredzētajos gadījumos ziņu ierakstīšana par licences līguma noslēgšanu attiecīgajā reģistrā ir priekšnoteikums, lai licences līgums stātos spēkā pret trešajām personām.

(2) Licenciātam ir pienākums izlietot licences līgumā piešķirtās izmantošanas tiesības uz licencēto intelektuālā īpašuma objektu, ja līgumā nav noteikts citādi.

2410. Vienkāršs licences līgums un izņēmuma licences līgums

(1) Vienkārša licences līguma gadījumā licenciārs ir tiesīgs patstāvīgi izlietot izmantošanas tiesības uz licencēto intelektuālā īpašuma objektu vai tālāk piešķirt šīs tiesības citām personām neatkarīgi no licenciāta.

(2) Izņēmuma licences līgums piešķir licenciātam intelektuālā īpašuma objekta izmantošanas tiesības Līgumā noteiktā apjomā, liedzot licenciāram vai trešajām personām šo izmantošanas tiesību izlietošanu šajā apjomā.

(3) Ja piešķirto izmantošanas tiesību apjoms nav skaidri atrunāts līgumā, izmantošanas tiesību apjoms nosaka atbilstoši līguma mērķim un pušu nodomiem.

(4) Izmantošanas tiesības, kas izriet no vienkārša licences līguma, kas noslēgts pirms izņēmuma licences līguma noslēgšanas, saglabā savu spēku attiecībā uz izņēmuma licences līguma pusēm.

2411. No licences līguma izrietošo tiesību tālāka piešķiršana

(1) No licences līguma izrietošās tiesības var tikt tālāk piešķirtas trešajai personai ar licenciāra piekrišanu. Licenciāram ir pienākums šādu piekrišanu sniegt, ja šādas piekrišanas sniegšana ir sagaidāma no licenciāra saskaņā ar labas ticības principu (1. pants).

(2) Šā panta pirmās daļas noteikumi nav piemērojami uzņēmuma nodošanas gadījumā, ja no licences līguma izrietošās izmantošanas tiesības uz attiecīgo intelektuālā īpašuma objektu tiek piešķirtas kopā ar uzņēmumu.

2412. Paziņojumi licences līguma pušu starpā

(1) Visa licences līguma spēkā esamības laikā licenciāram saprātīgā laikā jānogādā dokumenti un jāveic sazināšanās ar licenciātu, kas nepieciešama no līguma izrietošo tiesību izlietošanai.

(2) Licenciātam jānodrošina licenciāra sniegto dokumentu vai ziņu neizpaušana trešajām personām, izņemot, ja dokumentu vai ziņu izpaušanu paredz likums vai licenciāra sniegto dokumentu vai ziņu neizpaušanu nav iespējams nodrošināt saskaņā ar līgumu vai no sniegto dokumentu vai ziņu satura.

(3) Pēc licences līguma izbeigšanās licenciātam jāatgriež licenciāram dokumenti, kurus tas saņēmis, un jānodrošina no licenciāra saņemtās informācijas neizpaušana.

2413. Licenciāta īpašie pienākumi

(1) Ja licences līgumā nav paredzēts citādi, licenciātam ir pienākums sniegt pārskatu par licencētā intelektuālā īpašuma objekta izmantošanas apjomu un raksturu katru gadu līdz 31. janvārim par iepriekšējo kalendāro gadu.

(2) Licenciātam ir pienākums nodrošināt preču vai pakalpojumu, attiecībā uz kuriem izmantots licencētais intelektuālā īpašuma objekts, kvalitāti atbilstoši licenciāra prasībām, bet, ja tādas nav atrunātas līgumā, – atbilstoši vispārpieņemtajām tirdzniecības paražām un standartiem. Licenciārs un licenciāts solidāri uzņemas atbildību par preču vai pakalpojumu, attiecībā uz kuriem izmantots licencētais intelektuālā īpašuma objekts, atbilstību drošuma un kvalitātes prasībām.

2414. Tiesību aizsardzība

Ja trešā persona liedz licenciātam izlietot ar licences līgumu piešķirtās izmantošanas tiesības vai ja trešā persona šīs tiesības pārkāpj, licenciātam par to jāinformē licenciārs, kuram nekavējoties jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu no licences līguma izrietošo tiesību pilnīgas izlietošanas iespēju vai novērstu licenciātam piešķirto tiesību pārkāpumu. Ja licenciārs veic šādus pasākumus, licenciātam ir pienākums sadarboties ar licenciāru nepieciešamajā apjomā.

2415. Uz nenoteiktu laiku noslēgta licences līguma darbības pirmstermiņa izbeigšana

Jebkura no licences līguma pusēm var vienpusēji atkāpties no līguma, kas noslēgts uz nenoteiktu laiku, iesniedzot otrai pusei attiecīgu paziņojumu vismaz vienu gadu iepriekš.

2416. Izmaiņu izdarīšana reģistrā sakarā ar licences līguma termiņa noteicējumu vai darbības pirmstermiņa izbeigšanu

(1) Gadījumā, ja līguma termiņš ir noteicējis vai līguma darbība tiek izbeigta pirms termiņa un ziņas par licences līgumu ierakstītas attiecīgajā reģistrā, līguma puses par to paziņo iestādei, kas uztur attiecīgo reģistru, kas veic nepieciešamās izmaiņas tās uzturētajos reģistros.

(2) Licences līgums izbeidzas pirms termiņa, ja pārstāj pastāvēt izņēmuma tiesības uz licencēto intelektuālā īpašuma objektu.

2417. Izmantošanas tiesību piešķiršanas ierobežojumi

(1) Izmantošanas tiesību piešķiršana uz preču zīmi vai citu atšķirības zīmi nav pieļaujama, ja izmantošanas tiesību piešķiršanas rezultātā var rasties patērētāju maldināšana saistībā ar licencēto intelektuālā īpašuma objektu.

(2) Izmantošanas tiesību piešķiršana uz intelektuālā īpašuma objektu, kas ietver vai satur atsauci jebkādā veidā uz ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, ir iespējama vienīgi tādai personai, kurai ir tiesības izmantot šo norādi.

(3) Šajā pantā paredzēto ierobežojumu neievērošanas rezultātā pēc ieinteresēto personu prasības licences līgums tiek atzīts par spēkā neesošu.

2418. Saistība ar citiem likumiem

(1) Papildus šajā apakšnodalā ietvertajam regulējumam licences līguma īpatnības attiecībā uz atsevišķiem intelektuālā īpašuma objektiem var tikt paredzētas citos likumos.

(2) Ja citos likumos paredzēts atšķirīgs licences līguma regulējums, nekā noteikts šajā likumā, piemērojami šī likuma noteikumi.

Summary

Contracts referring to the objects of intellectual property and their legal regulation are topical issues both from the theoretical and practical point of view. At the same time little attention is devoted to the Latvian regulation of intellectual property contracts in the legal literature both from the systematic point of view and its modernisation aspects. The present regulation of intellectual property contracts in Latvia is dispersed among individual sui generis laws referring to separate objects of intellectual property and the regulation of these contracts is mutually conflicting and defective. Due to these reasons the article deals with the regulation of contracts of Latvian intellectual property and puts forth proposals to update this regulation through its incorporation in the Civil Law of the Republic of Latvia.